

Balázs Ildikó

Idő-kaleidoszkóp

*Egy napon útra kel a lélek, s a világ csak zavar.
Szándéktalanul, készületlenül, akaratlanul olyan
expedíciókra indulunk melyekhez odamérve egy indiai út
hétvégi, filléres kirándulásnak tetszik. – Márai Sándor*

Lehet, hogy idővel minden új táj egy régebbit idéz? Egy régebbit hordoz magában? És nincs a léleknek, miből töltekeznie, hiszen csak meglévőt lát? Idővel minden táj egy másik tájat, s azzal együtt egy másik élethelyzetet, egy másik létsíkot idéz?

Reinkarnációs emlékeimben csak személyeket látok. Még talán házakat, sírt. Egyszer láttam a hegyet. Lovakkal mentem a hegyekbe. Kulisszaként nincs jelen emlékeimben táj. Csak ha szerepe van.

Egy kis sziklakert a zempléni táj képzetét hordozza magában. Egy vízcso bogás, tóba csörgedező csap a Maros folyását. A kis tó a sárga vízitökvirággal a holtágat, ahol hínárba akadt az evező. Heten voltunk a csónakban, nyolcadik osztályt végeztünk. A vízitökvirág látványára felbukkanó emlék.

Egy idő múltán már csak a lélek utazik elmúlt, régmúlt tájakra, a múlt síkján visszafele. S az emlék egyre fényesebb, mintha az idő kaleidoszkópján kiélesednének a körvonalak. S bár akkor én voltam benne a történetben, most mozivásznon látom kívülről – a lélek vetítívásznán.

Az idő előrehaladtával a szem a horizontot már csak szűkebb pontokban érzékeli. Hogyan emlékezik a juhász, a csikós, aki hetven évet azonos tájon tölt el? Minden évben számára is újat kínál a természet – apró változásaival.

A legjobb a természetben lakni. Élesíti a szemet, az emlékezetet, a megfigyelést. Az apró részletekből adódik össze maga a változó élet.

És nincs szükség civilizáció-kínálta csinálmányokra. A fű növése változatos. Varietas delectat.

A fű növése gyönyörködtet. A levelek rezzenése. Kontempláció a nagy alakzatoknál- emlékkapcsolás a miniatűr formáknál. A Zempléni hegyek a Kelemen havasok miniatűrúrai. Itt is, ott is kéznek látszó hegyek a túlsó oldalról. A hegyek mindig kékek a távolból. Kellő távolságból a szem elnyugszik rajtuk. Boldogságkeresés.

A természet kaleidoszkópján a lélek gyönyörködik. Régmúlt időket szemelget, mint napraforgómagot unatkozó öregek. Emlékek számbavétele. Múltleltár.

Lélekkeresés.

2009. július 29.

Búcsúzó Szabolcstól

Szép ez a táj, s most búcsúzó tőle.

Szatmárcseke – Tiszacsécse – Túristvándi – Nyírtelek – Felsősóskút – Alsósóskút. Nem mondhatom, hogy bejártam a megyét, inkább csak megsejtettem milyenségét. Előtte Debrecen – Patak – Bécs. Jóval előtte Marosvásárhely.

Erdélyből indultam nyugatra, s fuldokolva kapkodtam levegő, felüdülés után a sívó homokon. Debrecen sohasem ihletett meg. Túl józan volt, túl tárgyilagos. Patak ihlető közeg volt, de másfajta ihletet adott, mint a Nyírség. Ott kezdtem el írni. Ez a megye sejtelmes, homályos, misztikus – spirituális. Szabolcs-Szatmár-Bereg. Innen már megpróbáltam egyszer kiszakadni – visszatartott. Visszajöttem, mert éreztem, hogy dolgom van itt. Megkaptam, amire vágytam, elvégeztem, amibe belekezdtem – most már futhatok. Sietni kell, mert Szabolcs visszahúz, mint ingovány. Nem olyan tiszta és tisztességes, mint az erdélyi hegyek. Azok nem fogtak. Csalódka, mint a köd, melybe begubózik ősszel az ember, mint báb a selymébe. Nehéz innen távozni – vissza-visszatér az innen elmenő.

Virányos – Kótaj – Nyírszőlős. A vágy a teljes életre. Nem csak epizódokra, magára a teljességre. A mindenség illúzióját adja a szabolcsi táj a maga lomha passzivitásában. Hatalmasak a terek, nyárfák lengik körül, elfárad a szem. S mégsem vágyik a szív más-hová, csak vissza ide: annak, aki elment, világok világává válik.

Jó tíz éve Patakon a Bodrog-partot búcsúztattam, ám akkor végeztem a búcsúzással röpké séta során, mely végén csatlakozott egy immáron örök társ a lelkiekben, írószakmában. Vannak, kik elkísérnek mindenhová, vagy az ő útjuk is arra vezet, s minduntalan arra járnak, ahol te is?

Életutak. Pillanatra találkozó, pillanatokra találkozó, olykor egy darabig párhuzamosak, olykor sokáig együtt haladók.

Búcsúzó Szabolcstól.

A lomha táj és lomha emberek vidéke, sejtelmes-riasztó, olykor világokon túli sokfélesége. Megérdemelt nyolc évet az életemből. Mióta eljöttem Erdélyből, sehol nem éltem tíz évet. Debrecenben nyolcat – sok volt a kietlenségből. Patakon hatot – sok volt a világvége-messzeségből. Szabolcs andalított, miközben szeme tétován nyílt emberekre, szépségekre.

A fák méltósága, a nyírfák titokzatossága.

Csónak fejfák – Kháron ladikja – visznek a halhatatlanságba. Locsog a Léthe folyó. Folyóparti nevetés – elhaló visszhang. Felhőtlen együttlét. Csónakosok ereszkednek a Bodrogon.

Mit vigyek Szabolcsból? A táj emlékét, lelkem mélyére ülepedve – a szépséget, sejtelmességet. S a tudást, mit megszereztem itt – hogy nincs ide visszaút.

Tájegyveleg a tónál. Fenyő s vízitök. A Sóstó – de szép! Egyszer azt mondtam: majd gyalog fogok ide járni fürdeni. Nagyanyám is lakott itt, s ő is elment, majd fiatalon meghalt. Akit jegyeznek a könyvek – Krúdy, Móricz; a festő Benczúr Gyula – nem itt teljesedett ki, de magával vitte a teljesség vágyát, tudását, ígéretét.

Talán öregkoromra visszatérek ide. Talán nem. Hiszen csak most járt el felettem az élet fele. Még sokféle sok utam van.

Szabolcs elbocsát – tiszta lappal, tiszta lélekkel – könnyű szívvel. Nem firtatjuk, ki hiányzik, s kinek hiányzom majd. Aki kedves, úgyis velem jön, ami hozzámőtt, azt magammal viszem.

Hordozható emlék

Az emlékeimet elhoztam magammal.

Vajon ki leszek, ha ismét feltámadok?

Mi az a feladat, amit nem végeztem itt el, mi az, amit nem akartam megtanulni?

Férfias voltam, domináns? Parancsolgató? Az ember az alaptermészetét több életen át viszi magával, nem vetkőzi le.

Mocsári mályva. Hibiscus moscheutos. Mint gyermekrajzokon a nagy piros virág, négy-szirmú, olyan primitíven egyszerű formájú ez a virág is. Itt minden mesterséges. Még a magány is. Ma vágytam emberek közé. Valakire, aki csak úgy elhív. És beszélgetünk.

Márait olvasom – vajon a sok utazás mennyire hat ösztönzőleg tematikailag, impulzusait tekintve – az írásra? Volt, aki börtönben írt – igazán nem ingergazdag környezet. Én sem mondhatom el magamról, hogy változatosan élek, de a kisgyerek nem szereti a változatosságot. Nem kell túl sok viszont ahhoz, hogy valaki megteremtse. Elég egy beszélgetés, elég egy kávézóban töltött félóra, elég egy másik hely, ahova ülünk, mint ahova szoktunk, egy másik ösvény, mint amin járni szoktunk, csak pár méterre a megszokottól – s máris kész a változatosság.

Időnként vonzanak helyek: a múltkor kánikulában egy pad a fák közt a lakótelepen. Elég, ha csak egy másik padra ülök, fordítok egyet a szemszögön, s máris új képek kínálóznak.

Az emlékeimet újra elhoztam: vajon ki leszek, ha újjászületek? Élnek bennem emberek: Milyen jó lenne csak munkásasszonynak lenni, aki dolgozik nyolc órát és hazamegy a családjához. Egy gyári munkásnő, egy jövőendő életemben nem akarok sokat tanulni. Sok idő, mely elvon az élettől. Hiszen épp jó lenne főzni, mosni, mosogatni egy boldog, derűs családra.

Annak idején szerettem a kétkezi munkát, nem volt egyáltalán unalmas, csak nem elégtett ki. Többet akartam, tanulni, akartam, olvasni.

Ugyan mire volt felkészülés a hosszas tanulás, önfeledt olvasás éveken, évtizedeken át? Apám végigolvasta a nyugdíjas korát. Biztos korábban nem volt rá ideje, vagy nem érdekelte. Ügetett mellette az élet, nem bírta ki, hogy fel ne szökjön a bakra.

Olvasó, pihengető öreg mellett nőtem fel. Mindig informálódott újságból, tévéből, rádióból. Anyámnak is a kései öregség hozta el azt a békés időt, amikor olvashat, írhat. Én meg írok, felüdülésképpen. Emlékeim velem jöttek. A görgényi sárga virág – itt, idegenben. A patak. A vár. A mező.

A vágy, hogy visszamenjek oda a múltba. A nyírtelki biciklis túrák. A legelő, a sóskúti almás. A surranó bicikligumik.

Az írás magányos foglalkozás. Mely során egy másik szféra népesíti be a világunk. Csak a szomorúság óráit számlálom.

Hátranézek, s fájó érzést kelt bennem egy mezőrészlet. Amikor nem kapunk meg valamit, fájó vágyakozás keletkezik nyomában. A kótaji buszból a kastély, körülötte zöld fű – innen a deja vu élmény. Épp csak pillanatokra láttam, nem szállhattunk ki. A tehetetlenség-érzés haraggá vált bennem. A beteljesületlen vágyak fornak haraggá. Az érzés, hogy nem rajtad múlt, nem küzdöttél, s mégis vesztettél.

Minden emlékké válik, ami vággyal kapcsolódik össze. Amit akkor szerelemnek éltünk meg, holott csak beteljesületlen vágy volt. Amitől szenved a test. A lélek másként emlékezik: marad számára egy kifestőkönyv-beli virág, egy cikkanó mezőrészlet, illatos tuja – s a látványtól könnybe lábad a szem. A lélek képekben emlékezik régmúlt vágyakra, sóvárgásokra. A testtel üzen.

Emlékeim mindig magammal hordozom. S elindul a film a lélek vetítővásznán, elég egy villanás a tájból, ami legombolyítja a lélekfonalat. De tudásunk véges, hiányos, mindenki másra emlékezik, nem ugyanazt őrzi az emlékezés.

A vizitők, mocsári mályva a kamaszkor, gyermekkor képeit idézi.

